

5–7 SINF O‘QUVCHILARINING BADIY TASAVVURLARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Boltaboyev Azizbek Xasanboy o‘g‘li

Namangan davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi Phd.

E-mail: azizbekboltaboyev1994@gmail.com Tel- 943082603

Mirzaraximova Ziyoda Komiljon qizi

Namanga davlat pedagogika instituti

Tasviriy san‘at va muhandislik grafikasi yo‘nalishi 3- bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada 5–7-sinf o‘quvchilarining badiiy tasavvurlarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari hamda zamonaviy ta‘lim texnologiyalari yoritilgan. O‘rta bo‘g‘in o‘quvchilarining yosh xususiyatlari, ijodiy tafakkuri va estetik idrokini rivojlantirish omillari tahlil qilinadi. Tasviriy san‘at darslarida interfaol metodlar, loyiha asosida o‘qitish, raqamli vositalar hamda kompozitsion mashqlar orqali badiiy tasavvurni shakllantirish yo‘llari asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: badiiy tasavvur, ijodiy tafakkur, estetik tarbiya, tasviriy san‘at, pedagogik texnologiya, kompozitsiya, interfaol metod, vizual tafakkur.

Kirish. Bugungi kunda umumiy o‘rta ta‘lim tizimida o‘quvchilarning ijodiy fikrlashi va estetik dunyoqarashini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, 5–7-sinf o‘quvchilari shaxs sifatida shakllanishning faol bosqichida bo‘lib, ularning tasavvuri, fantaziyasi va obrazli fikrlashi jadal rivojlanadi. Badiiy tasavvur – bu borliqni obrazlar orqali idrok etish, tasvirlash va qayta yaratish qobiliyatidir. U nafaqat tasviriy san‘at darslarida, balki o‘quvchining umumiy intellektual va estetik rivojlanishida ham muhim o‘rin tutadi.

Mamlakatimizda ta‘lim sohasida olib borilayotgan islohotlar, jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan davlat ta‘lim standartlarida ham o‘quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Shu bois, 5–7-sinf o‘quvchilarining badiiy tasavvurlarini rivojlantirish texnologiyalarini ilmiy asosda tahlil qilish dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism. 5–7-sinf o‘quvchilarining **psixologik xususiyatlari.** Mazkur yosh davrida o‘quvchilarda, obrazli tafakkur kuchayadi, rang va shaklni chuqurroq idrok etish qobiliyati shakllanadi, mustaqil ijod qilishga intilish paydo bo‘ladi, fantaziya va emotsional sezgirlik ortadi. Psixologik tadqiqotlarga ko‘ra, o‘smirlikning boshlang‘ich bosqichida vizual idrok va tasavvur mexanizmlari faol rivojlanadi. Shu bois tasviriy faoliyat ularning shaxsiy o‘rishiga kuchli ta‘sir ko‘rsatadi.

Interfaol metodlardan foydalanish. Quyidagi metodlar samarali hisoblanadi. “Aqliy hujum” (obraz yaratish jarayonida g‘oyalar generatsiyasi), “Klaster” (tasviriy obrazni tarkibiy qismlarga ajratish), “Sinkveyn” (san’at asariga qisqa poetik tavsif berish), Rol o‘ynash (ijodiy sahnalashtirish).

Bu metodlar o‘quvchilarning tasavvurini faollashtiradi, mustaqil fikrlashga undaydi.

Loyiha metodi orqali o‘quvchilar, muayyan mavzuda mustaqil kompozitsiya yaratadi, ma’lumot to‘playdi va tahlil qiladi, natijani vizual shaklda ifodalaydi. Masalan, “Tabiat va inson” mavzusida loyiha ishlash jarayonida o‘quvchi kuzatuv, tahlil va ijodiy talqin bosqichlarini o‘taydi.

Badiiy tasavvurni rivojlantirishda quyidagi mashqlar muhim, erkin mavzuda fantazion rasm chizish, berilgan shakldan obraz yaratish, rang orqali kayfiyat ifodalash, natyurmortni ijodiy talqin qilish. Bu mashqlar o‘quvchining ijodiy mustaqilligini oshiradi.

Natijalar. Tadqiqotlar va amaliy kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, interfaol metodlar qo‘llanganda o‘quvchilarning ijodiy faolligi oshadi, loyiha asosidagi darslar tasavvurni mustahkamlaydi, raqamli vositalar motivatsiyani kuchaytiradi, kompozitsion mashqlar estetik didni shakllantiradi. Natijada 5–7-sinf o‘quvchilarining badiiy tasavvurlari tizimli va izchil ravishda rivojlanadi.

Xulosa. 5–7-sinf o‘quvchilarining badiiy tasavvurlarini rivojlantirish uzluksiz, maqsadli va texnologik yondashuvni talab qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tasviriy san’at darslariga integratsiya qilish orqali o‘quvchilarning, ijodiy tafakkuri, estetik didi, mustaqil fikrlashi, vizual madaniyati samarali rivojlanadi. Shuningdek, o‘qituvchining metodik mahorati, darsni to‘g‘ri loyihalashi va ijodiy muhit yaratishi badiiy tasavvurni shakllantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ganiev, A., Ahmedov, D. S. U., Boltaboyev, A. K. U., & Turamov, M. R. U. (2026, February). Cognitive load theory and AI integration: Optimizing educational technology for enhanced learning outcomes. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 3393, No. 1, p. 060053). AIP Publishing LLC.
2. Inamova, Zarnigor Zafar-qizi, and Shirinoy Tursunali-qizi Ismatullayeva. "DEVELOPING ENGINEERING DESIGN SKILLS IN STUDENTS." *Altum International Conference Platform*. No. 1. 2026.
3. Hasanboy o‘g‘li, B. A. Methods Of Using Modern Technologies Of Teaching In Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 960-963.
4. Boltaboyev, A. X. (2025). Umumta’lim maktablarining boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tasviriy san’atga o‘rgatishning maqsadi va mazmuni. *Namangan Davlat Pedagogika Instituti: Ta’lim va Taraqqiyot ilmiy-uslubiy jurnali*, 6, 50-55.

5. Boltaboyev, A. X., & Xaydarova, M. K. (2026). Kompyuter dizayn orqali maktab o‘quvchilarining estetik tafakkurini rivojlantirish. *Zamonaviy san‘at va gumanitar fanlar bo‘yicha Yevropa sharhi*, 2(1), 42-44.
6. Boltaboyev, A. X. (2026). *Academic Research in Modern Science. International Scientific-Online Conference*, 3 (8), 140–146.
7. Boltaboev, A. K., & Abdirasilov, S. F. (2023). METHODOLOGICAL BASIS OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL COMPETENCE IN STUDENTS BY MAKING PENCIL DRAWINGS AND DRAFTS. *Экономика и социум*, (3-2 (106)), 57-60.
8. Boltaboyev, A. (2023, December). BO ‘LAJAK O‘QITUVCHINING KASBIY-PEDAGOGIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic: “Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions”* (Vol. 1, No. 01).
9. Babur, N., Muazzam, N., & Shahrizoda, A. (2024). THE UNIQUENESS OF WORKING WITH GEOMETRIC OBJECTS IN PENCIL DRAWING CLASSES. *Western European Journal of Linguistics and Education*, 2(2), 62-66.
10. Бобур, А. Ў. Н. (2022). Тасвирий санъат асарларини яратишда композиция қонунларининг илмий асосларидан фойдаланиш. *Science and Education*, 3(2), 1087-1095.
11. O‘G‘Li, B. A. A. (2024). Talabalarning figurali kompozitsiya ishlashda naturadan qarab ishlashning ahamiyati. *Science and Education*, 5(12), 229-232.
12. O‘G‘Li, B. A. A., Lutfullayeva, S. N. Q., & Olimjonova, O. J. Q. (2024). Rangtasvirda kompozitsiya ishlashning qonun-qoidalari, uslublarini o‘rganishning nazariy va amaliy asoslari. *Science and Education*, 5(12), 214-218.
13. Nabiyeu, B. (2022). Natyurmort kompozitsiyasini tuzish va tasvirlashda bosqichlar asosida ishlashning ahamiyati. *Academic research in educational sciences*, 3(12), 334-338.
14. Oktyabrov, M. A. O. G. L., & Abdug‘Ani-O‘G‘Li, B. (2026). Chizmachilik darslarida tutashmalarni formulaviy va vizualmnemonik yondashuv asosida o‘rgatish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 409-416.
15. Ro‘zimamatova, S. I. Q. (2026, March). MODERN COMPOSITIONAL AND COLOR SOLUTIONS IN CREATING STILL LIFE COMPOSITIONS IN WATERCOLOR. In *Altum International Conference Platform* (No. 2, pp. 4-9).
16. Abdug‘Ani-O‘G‘Li, B. (2026). Innovative methods for revealing students’ individual abilities in painting classes. *Science and Education*, 7(3), 349-353.
17. Komoldinov, S., & Sattarov, F. (2024). Ijodiy asar yaratish bo‘yicha metodik tavsiyalar. *Scientific-theoretical journal of International education research*, 2(1), 42-46.
18. Sattarov, F. (2024). SCIENTIFIC-THEORETICAL FOUNDATIONS OF LEARNING THE RULES OF COMPOSITION AND DEPICTION IN PAINTING. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(10), 379-382.
19. Sattarov, F. I. (2024). Techniques and Methods of Creating Fine Art Works. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education*, 2(3), 269-271.
20. Sattarov, F. I., & Rahimjonova, N. B. Q. (2026, February). THE PROCESS OF WORKING ON COMPOSITION IN PAINTING LESSONS. In *Altum International Conference Platform* (No. 1, pp. 17-20).

21. Sattarov, F. I., & Usmanova, X. N. Q. (2026). Teaching the subject of composition in specialized art schools. *Science and Education*, 7(2), 386-389.
22. Sattarov, F. I., & Lutfullayeva, S. N. Q. (2026). The influence of interactive methods on the development of compositional thinking in painting lessons. *Science and Education*, 7(2), 356-360.
23. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG „ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.
24. Tadjibayev, A. B., & Abdurashidova, U. D. Q. (2026, January). THE PRACTICAL SIGNIFICANCE OF TEACHING TECHNICAL DRAWING AND GEOGRAPHY ON AN INTEGRATIVE BASIS. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 64-68).
25. Tokhtaeva, Z., Salomov, B., Tadjibaev, A., Urinov, S., Chulieva, G., & Tueva, E. (2025, September). Optical systems in UAVs for sustainable development of precision agriculture. In *Optical and Computational Technologies for Measurements and Industrial Applications (OptiComp 2025)* (Vol. 13803, pp. 82-90). SPIE.
26. Tadjibayev, A. (2025). YAGONA GRAFIKAVIY TEXNOLOGIYANI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 291-295.
27. Tadjibaev, A. B. (2014). The role of subject teachers in providing a unified graphics mode. *The Advanced Science. Open access journal.–United State*, (9-2014), 43-45.
28. ugli Dominjonov, K. F. (2026). THE HARMONY OF FOLK APPLIED ART AND CONTEMPORARY ART IN POTTERY WORKS. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 2(1), 32-35.
29. Faxriddin o‘g‘li, D. K. (2026). O‘ZBEKISTON KULOCHILIGIDA TARIXIY SHAXSLAR TALQININING BADIY TAHLILI. *SHOKH LIBRARY*, 1(1).
30. Dominjonov, K. F. U. (2026, January).
31. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Ulug‘Bek-O‘G‘Li, K. (2026). Kulolchilikda yangi materiallar va texnologiyalarning qo‘llanilishi. *Science and Education*, 7(2), 87-92.
32. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Odilova, M. X. J. Q. (2026). Zamonaviy hayotimizda naqqoshlik milliylik omili. *Science and Education*, 7(2), 350-355.
33. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Axmatjonova, U. L. Q. (2026). An‘anaviy va zamonaviy kulolchilik texnologiyalarining taqqoslanishi va rivojlanish istiqbollari. *Science and Education*, 7(2), 79-86.
34. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Xamidullayeva, K. A. Q. (2026). Integratsion dars modeli samaradorligi: nazariy va empirik tahlil. *Science and Education*, 7(3), 403-407.
35. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Akbarova, M. B. Q. (2026). Kulolchilik asarlarida xalq amaliy san‘ati va zamonaviy san‘at uyg‘unligi. *Science and Education*, 7(3), 430-435.
36. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Saydullayeva, D. Q. C. Q. (2026). Kulolchilik buyumlari orqali O‘zbekistonning madaniy merosini ifodalash. *Science and Education*, 7(3), 436-440.
37. O‘G‘Likomoldinov, S. J., & Abdirasilov, S. F. (2023). ON THE INTEGRITY OF ILLUSTRATION IN PAINTING LESSONS AND ITS RELATIONSHIP WITH COMPOSITION ACTIVITY. *Экономика и социум*, (3-2 (106)), 168-171